

Крячок К.Л.,
викладач кафедри видавничої справи
Інституту журналістики
Київського університету імені Бориса Грінченка

Kateryna Kriachok,
Lecturer of the Department of Publishing Studies,
Institute of Journalism,
Borys Grinchenko Kyiv University

<https://doi.org/10.28925/2524-2644.2020.2-10.2>

УДК 655.4

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО КНИГОВИДАННЯ (на прикладі інтерактивної книжки із завданнями для розвитку та корекції мовленнєвого апарату у дітей з вадами слуху, зору та психофізичними відхиленнями)

INNOVATIVE PROJECTS FOR INCLUSIVE PUBLISHING (the case of an interactive book with tasks for the development and correction of the speech apparatus in children with hearing, vision, and psychophysical disorders)

У статті викладено результати дослідження, що було виконано з метою пошуку оптимальної структури конкурентоспроможного інклюзивного видання для визначеної читацької аудиторії, яке мало б соціально відповідальне практичне призначення та могло зацікавити читацьку аудиторію.

Передбачається, що результатом проєкту буде створення та реалізація чотирьох частин інтерактивної цифрової книги для розвитку і корекції мовлення у дітей з різними вадами, що дасть змогу створити налагоджену комунікаційну стратегію щодо розвитку, адаптації та соціалізації таких дітей у суспільство за рахунок комплексної роботи індивідуальних учителів-дефектологів та батьків на базі створеного інноваційного проєкту.

Мета книги — навчити таких дітей елементарних речей та понять, розвинути або скоригувати мовлення, дрібну моторику, слухову увагу та загалом уявлення про навколишній світ. Це допоможе їм інтегруватися у суспільство, соціалізуватися та стати повноцінними його членами, а не залишатися в ізоляції.

Завданнями проєкту є розробка зрозумілого концепту та максимально простого, інтуїтивного інтерфейсу для зручності роботи педагога та самостійного користування особливими дітьми, створення чіткої структури та порядку вивчення тем, робота над контентом та розробка практичних завдань для самостійного виконання.

Ключові слова: інтерактивна книга, цифрова книга, інтерактивні завдання, інтерактивне навчання, персональне навчання, корекція мовлення, розвиток мовлення, вади слуху, вади зору, психофізичні відхилення, комунікація.

The article presents the results of a study conducted to find the optimal structure of a competitive inclusive publication for a certain readership, which would have a socially responsible practical purpose and could interest the readership.

The final result of the project involves the creation and implementation of four parts of an interactive digital book for the development and correction of speech in children with various disabilities. It will create a well-established communication strategy in the development, adaptation, and socialization of such children in society based on the created innovation project.

The purpose of the book is to teach such children basic things and concepts, to develop or adjust speech, fine motor skills, auditory attention, and general perception of the world around them. It will help them integrate into society, socialize and become full members, rather than remain isolated.

The project objectives are to develop a clear concept and the most simple, intuitive interface, which is necessary for the convenience of both the teacher and special children. Another considerable objective is to create a clear structure and procedure for studying topics, working on content, filling these topics, and developing practical tasks for self-implementation.

Key words: *interactive book, digital book, interactive tasks, interactive learning, personal learning, speech correction, speech development, hearing impairments, visual impairments, psychophysical disorders, communication.*

Актуальність теми інклюзивного книговидання зумовлена одразу кількома чинниками, найважливішими з яких є інноваційний розвиток видавничої галузі та соціальна відповідальність видавничого бізнесу. Ці чинники часто взаємопов'язані, оскільки, як вдало висловився В. Теремко, «у період суспільних трансформацій інновації мають подвійне соціальне навантаження — вони не просто вдосконалюють систему, а радикально реформують її в основоположних, принципових вимірах» [1, 61].

Огляд літератури і попередніх досліджень. Тема інклюзивного книговидання добре представлена у дослідженнях зарубіжних теоретиків (С. Ендрюс, М. Прейтер, Е. Вупер). Впродовж останнього десятиліття чимало українських науковців і практиків долучилося до вивчення проблем і перспектив інклюзивного книговидання (С. Водолазка, Н. Марченко, У. Гнідець, О. Осмоловська, В. Теремко, В. Шпак). Втім, тема ґрунтовно не вивчена й потребує подальших наукових розвідок.

Наше дослідження має прикладний характер, оскільки первинно ми поставили собі завдання створити книжкове видання для визначеної читацької аудиторії з метою забезпечення цікавого і якісного дозвілля, що також сприятиме загальному розвитку читача.

Мета дослідження полягає у пошуку оптимальної структури інклюзивного видання для відповідної читацької аудиторії (видання для загального розвитку дітей з вадами слуху, зору та психофізичного стану).

Для реалізації зазначеної мети визначено такий перелік **завдань**:

- вивчити особливості й інформаційні потреби зазначеної аудиторії;
- проаналізувати ринок інклюзивної книжкової продукції;
- розробити й обґрунтувати концепцію власного проекту.

Методи дослідження. Прагнучи дотримуватися принципів науковості, об'єктивності,

послідовності та системності, дослідниця керувалася загальнонауковими методами аналізу, синтезу, узагальнення. Також для вирішення поставлених завдань було використано методи емпіричного та теоретичного дослідження. Приміром, метод контент-аналізу допоміг класифікувати змістове наповнення інклюзивних видань, представлених на українському ринку, а метод типологізації — виокремити з-поміж інших книжки для визначеної нами читацької аудиторії, порівняльний аналіз — виявити переваги й недоліки книжок, що були обрані нами для більш глибокого вивчення, тощо.

Результати й обговорення. Проаналізувавши український ринок інклюзивної літератури, ми дійшли висновку, що більшою мірою він представлений виданнями літературно-художнього характеру. Твори призначені для широкого кола дітей-читачів та переважно розглядають морально-етичні аспекти взаємодії здорових дітей та дітей з інвалідністю, проблеми соціалізації особливих дітей; мають мотиваційний характер, що виховує прагнення до самореалізації і розвитку.

Велику групу також складають навчальні видання для дітей з інвалідністю.

Видання для дозвілля представлені незначною кількістю книжок. Тут також спостерігається прагнення видавців вийти на якомога ширшу аудиторію.

Також варто сказати, що українська інклюзивна література переважно друкована, цифрових книжок незначна кількість.

Зважаючи на отримані результати вивчення ринку та нашу вихідну мету — створити цифрову книжку для дозвілля інклюзивної тематики для дітей з вадами зору, слуху та психофізичного стану, було розроблено концепцію проекту.

Загальні концептуальні маркери — цифрова інтерактивна книжка для дозвілля розвивально-навчального спрямування для дітей дошкільного віку з вадами зору, слуху та психофізичного стану (див. табл. 1).

Детальні концептуальні маркери інклюзивного книжкового видання

Нормативні критерії	Концептуальні маркери
За знаковою природою інформації	Текстове видання
За способом виготовлення	Електронне видання
За періодичністю	Неперіодичне видання
За цільовим призначенням	Видання для дозвілля

Електронна книжка повинна мати зручний, інтуїтивний інтерфейс, що дасть змогу особливим дітям під час виконання ігрових завдань навчитися елементарних речей та понять, розвинути або скоригувати мовлення, дрібну моторику, слухову увагу та загалом уявлення про навколишній світ. Книжка має бути динамічною (ілюстративний і текстовий контент), дарувати дитині позитивні емоції, спонукати до сприйняття наведеної на її сторінках інформації, що через гру і казку сприяє розвитку дитини та підготовці її до системного навчання.

Структура книжки, назва і рубрикація. Увесь обсяг ігрових завдань розбито на чотири розділи і подано за наростаючим рівнем складності. Назва книжки «Світ навколо веселковий»

завдяки ритміці містить динаміку, створює позитивний образ світу без меж, приблизна внутрішня рима, що виникає під час прочитання назви книжки, має ігровий ефект.

У короткій передмові вміщено мотиваційне звертання до дитини, що читатиме книжку та виконуватиме ігрові завдання. Інструкцію для батьків та вчителів-дефектологів, які також зможуть використовувати видання для роботи з дітьми, подано наприкінці видання.

Рубрикація книжки зумовлена логічною послідовністю (див. табл. 2). Під час роботи над книгою робочі назви рубрик буде замінено ігровими фразами динамічного характеру, щоб привернути й утримати увагу дитини та спонукати її до самостійного опрацювання ігрових завдань.

Таблиця 2

Рубрикація інклюзивного книжкового видання (зміст рубрик)

Розділи	Наповнення розділів (підрозділи)
Стимуляція мовленнєвого розвитку	Обличчя. Руки. Емоції. Звуки
Розвиток мовлення	Мій дім. Мій день. Прогулянка парком. Мої вміння. Мої розваги. Ліс. Двір. Садок. Город. Рослини. Тварини. Птахи. Комахи. Водойми. Погода. Іграшки. Добре, погано. Мої речі. Меблі. Їжа. Транспорт
Формування слів	Односкладові слова. Двоскладові слова. Трискладові слова. Що це? Де, куди? Що я хочу? Що я можу? Що я маю? Словникові ігри
Граматики	Буква. Звук. Читання та побудова складів. Читання та побудова слова. Звуко-буквенний аналіз

Запропонований проєкт допоможе вирішити проблеми загальнодержавного, регіонального та галузевого рівнів. Так, за даними державної служби статистики України, станом на 2018 р. в Україні зафіксовано 2 млн 635 тис. осіб з інвалідністю — це 62 особи на тисячу населення. З них, за даними Міністерства охорони здоров'я України, 159 тис. дітей.

Кількість осіб з інвалідністю у навчальних закладах України становить 9 447 осіб у дошкільній освіті, 68 714 учнів у денних загальноосвітніх закладах, з них лише в середньому 9 тис. здобувають професійну або вищу освіту та 11 тис. офіційно працевлаштовані.

За допомогою інтерактивної книги інноваційний проєкт з розвитку та корекції мовленнєвого

апарату, а в подальшому формування базових побутових умінь у цієї особливої категорії громадян приведе до позитивної динаміки підвищення здатності до освіти та реалізації у соціумі та професії громадян з інвалідністю по всій території України.

Також успішна інтеграція у суспільство, виведення людей з інвалідністю на один рівень з іншими громадянами України позитивно вплине на освітню, економічну сфери країни та істотно поліпшить структуру та якість соціальної сфери захисту та забезпечення даної категорії населення.

Висновки. Запропонований проєкт не має аналогів в Україні та є інноваційним. Його розроблено на базі статичного аналізу ситуації

в Україні та відкритої ніші ринкового сегменту, що зміцнює зв'язок між наукою та виробництвом, створює умови для забезпечення розвитку та використання вітчизняного наукового потенціалу.

Проект має економічний та соціальний ефекти. Економічний ефект зумовлено швидкою окупністю проекту (2 роки). В основу соціального ефекту покладено комфортне інтегрування дітей з інвалідністю в соціум, їхнє подальше працевлаштування на протигагу пожиттєвій ізоляції. Саме тому проект має довгостроковий соціальний ефект в майбутньому.

Подяки. Авторка висловлює подяку своїй наставниці та колезі, кандидату наук із соціальних комунікацій, доценту кафедри видавничої справи Ніні Миколаївні Вернигорі за слушні поради і пропозиції під час підготовки матеріалу до друку.

Список використаних джерел

1. Теремко В. Видавництво — XXI. Виклики і стратегії: моногр. К.: Академвидав, 2012. 328 с.
2. Соціальний захист населення України: статистичний зб. / відп. за вип. О.О. Кармазіна; Державна служба статистики України. К., 2018. 122 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_szn_2017.pdf (дата звернення: 17.10.2019).
3. Національна доповідь «Про становище осіб з інвалідністю в Україні». *Національна асамблея людей з інвалідністю України: всеукраїнське громадське об'єднання*. 1.03.2012. URL: <https://naiu.org.ua/natsionalna-dopovid-pro-stanovishche-invalidiv-v-ukrajini/> (дата звернення: 17.10.2019).
4. Участь осіб з інвалідністю у культурному житті, проведення дозвілля і відпочинку. Національна доповідь. К., 3.03.2016. *Міністерство культури України*. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245299256&cat_id=245299213 (дата звернення: 17.10.2019).
5. Disability and Disabilism. *Council of Europe*. URL: <https://www.coe.int/en/web/compass/disability-and-disabilism>

References

1. Teremko, V. (2012). *Vydavnytstvo — XXI. Vyklyky i stratehii* [Publishing House — XXI. Challenges and Strategies]. Monograph, Akademvydav, Kyiv, 328 p. [in Ukrainian].
2. Karmazina, O. O. (Ed.) (2018). *Sotsialnyi zakhyst naselennia Ukrainy* [Social Protection of the Population of Ukraine]. Statistical collection, Kyiv, 122 p. [in Ukraine]. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_szn_2017.pdf
3. *Pro stanovishche osib z invalidnistiu v Ukraini* [On the Situation of Persons with Disabilities in Ukraine]. (01.03.2012). *Natsionalna dopovid, Natsionalna asambleia liudei z invalidnistiu Ukrainy: vseukrainske hromadske obiednannia* [in Ukrainian]. <https://naiu.org.ua/natsionalna-dopovid-pro-stanovishche-invalidiv-v-ukrajini/>
4. *Uchast osib z invalidnistiu u kulturnomu zhytti, provedennia dozvillia i vidpochynku* [Participation of Persons with Disabilities in Cultural Life, Leisure and Recreation]. (03.03.2016). *National Report of the Ministry of Culture of Ukraine* [in Ukrainian]. http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245299256&cat_id=245299213
5. Disability and Disabilism. *Council of Europe* [in English]. <https://www.coe.int/en/web/compass/disability-and-disabilism>

Подано до редакції: 30.11.2020 р.

Прийнято до друку: 28.12.2020 р.